

IN DE KIJKER

**De Grote Gele Kwikstaart
Houtduif versus Holenduif
Maatregelen tegen steenmarter predatie
Huize Dorth
Bladkoning najaar 2022**

Foto: Grote Gele Kwikstaart bron Sovon

NEGEN EN DERTIGSTE JAARGANG NR. 1 2023

IN DE KIJKER

Sinds feb. 1984 contactblad voor de leden en donateurs van de “Vogelwerkgroep Bathmen”
(opgericht 15 feb. 1974)
Verschijnt driemaal per jaar
Oplage 150 stuks

Contributie	Leden·	€ 10,00
	Donateurs	€ 7,00
Rekeningnummer	ABN-AMRO	NL 25 ABNA 0.4653.87.098

Bestuur:

Voorzitter	Piet Heetebrij e-mail: p_heetebrij@hotmail.com
Secretaris	Elly Meuleman-Bannink e-mail: meulemanelly@gmail.com
Penningmeester	Piet Heetebrij e-mail: p_heetebrij@hotmail.com
Vogelzaken	Erwin Ruessink e-mail: erwinruessink@concepts.nl
Vogelzaken	Hans Kleine Koerkamp e-mail: kleinekoerkamp@zonnet.nl
Uilenwerkgroep	Karel Maas Geesteranus e-mail Karel.MaasGeesteranus@gmail.com

Redactie

Henk Muskee
e-mail: hjmuskee@gmail.com

Elly Meuleman-Bannink
e-mail: meulemanelly@gmail.com

Website

vwg-bathmen.nl

VOORWOORD

Aan de donateurs en de leden

redactie

2022 ligt alweer achter ons. Het afgelopen jaar stond onder andere in het teken van de coronapandemie, de uitbraak van apenpokken, inval door Rusland in Oekraïne, het Wereldkampioenschap voetbal 2022 en de dood van koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk.

Op vogelgebied was de Merel vogel van het jaar. Over de merel kon u in de vorige editie al over een bijzondere variant lezen, de beige merel. N.a.v. dat stukje stuurde Jan Mollema deze foto van een merel met afwijkende kleuren. Jan doet veel werk op camping de Coolewee, waar hij geniet van de vele soorten vogels. Naast deze merel hoort ook de wielewaal tot een

bijzondere waarneming vertelt Jan.

Wij hopen dat 2023 een boeiend vogeljaar wordt met dit jaar voor de tweede maal de Scholekster als vogel van het jaar

De Grote Gele Kwikstaart

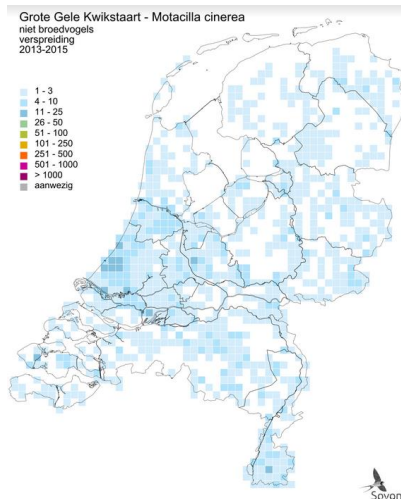
Herman Bosman

De Grote Gele Kwikstaart kan tegenwoordig het hele jaar door worden gezien. De afgelopen decennia zijn heel veel waterlopen en beken veranderd in meanderende riviertjes met aflopende groene zones. Daar is de biodiversiteit enorm toegenomen.

Als de vogel bij het water zit of langs de oeversranden trippelt op zoek naar insecten dan weet je het. Dan is het waarschijnlijk een Grote Gele Kwikstaart. Dat is wel een heel andere soort, zoals ook de witte kwikstaart een heel andere soort is. Witte kwikstaarten zijn zeer algemeen en trekken 's winters een eindje weg, om al vanaf februari terug te keren. Gele kwikstaarten zijn schaarser. Het zijn weide- en akkervogels en moderne weiden en akkers staan niet bepaald bekend om hun vogelvriendelijkheid. Op trek reizen er in april en mei wel heel veel door ons land. Ze overwinteren in Afrika. Maar de Grote Gele Kwikstaart verblijft in een andere biotoop. Ze worden meer en meer waargenomen.

Slootranden

Grote gele kwikstaarten zwermen in de winter juist uit over Nederland. Vanaf de herfst kun je hun korte, schrille roepje overal horen en zie je ze hippen langs slootranden en opmerkelijk vaak bij plassen op platte daken, ook midden in steden. Ze wippen constant met hun achterlichaam en staart en zijn een stuk groter dan hun witte en gele neefjes. Vliegend zijn ze te herkennen aan hun golvende, spechtachtige vlucht en aan hun lange staart.

Broeden doen ze in holtes langs stromende beken, het liefst onder afbrokkelende bruggen of in bouwvallige watermolens.

Tijdens het broedseizoen zijn grote gele kwikstaarten daarom vrijwel alleen te vinden in Zuidoost-Nederland, vooral in Zuid-Limburg, waar nou eenmaal de meeste bruggen over en watermolens aan stromend water zijn te vinden. In zomerkleed onderscheiden grote gele kwikstaarten zich van gele kwikstaarten door hun zwarte keel met witte bakkebaarden en grijze nek.

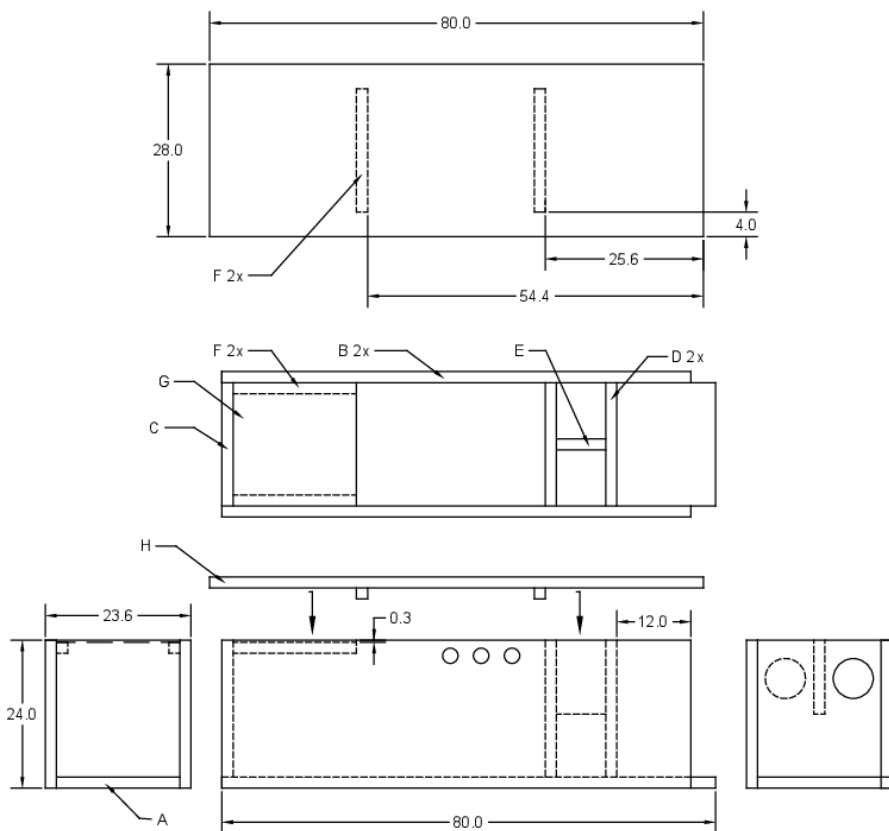
Dankzij twee grote vijvers in mijn tuin zie ik regelmatig een Grote Gele Kwikstaart. Dat is iedere keer weer een feestje.

Maatregelen tegen steenmarter predatie Karel Maas Geesteranus

Deze keer een wat technisch verhaal van de UilenWerkGroep. Het afgelopen jaar hebben we de indruk gekregen dat we meer last gaan krijgen van steenmarters in de uilennestkasten en zullen we maatregelen moeten nemen.

Sinds een aantal jaren worden de steenuilkasten uitgevoerd met een anti-marter sluis. Het idee was dat de steenmarter zich niet in 2 à 3 bochten kon wringen om door de anti-marter sluis te komen, maar de steenuil kan er wel doorheen.

De steenuil komt door de voorste vliegopening (onderdeel D) binnen, waarna hij onder een schotje (onderdeel E) door moet en vervolgens weer omhoog om door de achterste vliegopening in de nestkast te komen.

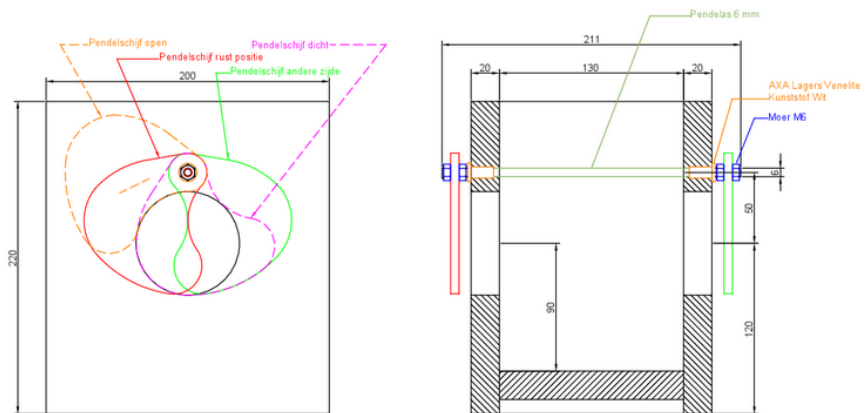

VWG Bathmen - Steenuilkast

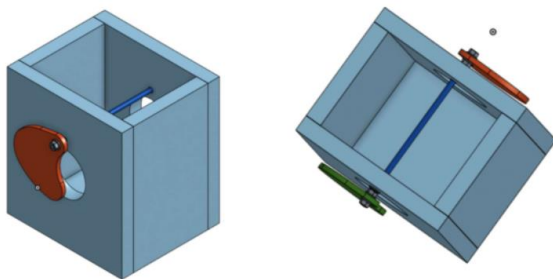
Helaas moeten wij de afgelopen jaren constateren dat deze anti-marter maatregel geen garantie tegen predatie is en moeten we op zoek naar een andere wijze van protectie.

Bij STONE (Steenuilen Overleg Nederland) is wel informatie over een ander anti-marter maatregel te vinden, namelijk de pendelkast (www.steenuil.nl/nestkasten), maar onze nestkasten zijn toch iets anders gebouwd. Dan maar met het basisidee aan de slag gegaan om een eigen ontwerp te creëren.

Aangezien steenuiltjes tamelijk licht zijn, dient het mechaniek zo licht als mogelijk te worden uitgevoerd, maar ook sterk genoeg om een steenmarter tegen te houden.

Het basisidee is dat als het voorste pendelschijfje (rood) volledig de voorste vliegopening vrijgeeft, het achterste pendelschijfje (groen) de achterste vliegopening geheel afsluit. De beide pendelschijfjes zijn hard aan elkaar gekoppeld door de pendel-as. De steenuil kan in de tussenruimte plaatsnemen en het voorste pendelschijfje valt terug in de rustpositie. Vervolgens kan de steenuil het achterste pendelschijfje opzij duwen, waardoor het voorste pendelschijfje de voorste vliegopening afsluit. De tussenruimte in de pendelsluis is niet groot genoeg voor een steenmarter, waardoor de voorste en achterste pendelschijfjes niet kunnen terugvallen in de rustpositie.

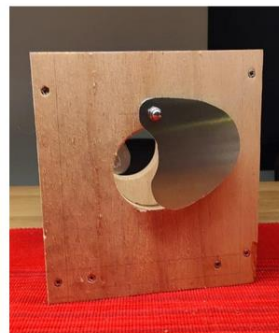

Alhoewel de pendelschijfjes met elkaar in balans zijn, moet de steenuil wel het gewicht van de pendelschijfjes opzij drukken om de toegang te openen en is er gezocht naar een licht materiaal.

- *Een pendelschijf van Trespa 6mm bleek al gauw te zwaar te zijn: 50 gram.
- *Vervolgens een pendelschijf van zwart plexiglas 3 mm geprobeerd: 19 gram.
- *Uiteindelijk een pendelschijf van aluminium gemaakt: 24 gram.
- *De laatste 2 lijken de juiste kandidaten om de pendelsluis in de praktijk te gaan uitproberen.

Om het mechaniek nagenoeg wrijvingsloos te laten bewegen, wordt de pendelas in 2 nylon lagers gemonteerd en van een Teflon-spray voorzien.

De pendelsluis wordt als een module gebouwd en kan zo eenvoudig in het veld met de huidige anti-marter sluis gewisseld worden.

Houtduif versus Holenduif

Henk Muskee

De Houtduif

De houtduif is de meest voorkomende duif in Nederland en staat ook wel bekend als de 'Columba palumbus'. Hij is groter dan de overige duiven. Hij kan namelijk een lengte van 41 centimeter bereiken. Tijdens het vliegen klappen de uiteindes van zijn vleugels tegen elkaar waardoor hij tijdens zijn vlucht duidelijk te horen is. Volwassen exemplaren hebben een witte vlek in hun nek. Hiernaast is de houtduif te herkennen aan zijn roze borst en witte streep aan beide vleugels. De houtduif komt zowel in stedelijke als in landelijke gebieden voor. Er dienen altijd bomen in de omgeving aanwezig te zijn. De meeste exemplaren zijn standvogels. Dit zijn vogels die nabij hun broedgebied blijven. Sommige houtduiven verplaatsen zich tussen Frankrijk, Spanje, Duitsland en Scandinavië. Houtduiven eten onder andere knoppen, bladeren en zaden.

De houtduif broedt het gehele jaar en kan maximaal drie legsels per jaar krijgen. Meestal broedt de houtduif in het voorjaar en zomer. Hierbij leggen zij twee eieren per keer. Het duurt 16 tot 17 dagen voordat de eieren uitgebroed zijn. Tussen 2018 en 2020 waren er ongeveer 290.000 à 580.000 broedparen.

Foto: Houtduif bron Dier en natuur.nl

De Holenduif

De wetenschappelijke benaming voor de holenduif is 'Columba oenas'. Deze soort wordt holenduif genoemd omdat hij zijn nesten in onder andere boomholtes en rotsgaten maakt. De holenduif heeft donkergrijze veren en kan maximaal 32 centimeter lang worden. Zijn maximale gewicht bedraagt 300 gram. Hij is met zijn paars-groene vlek in zijn hals te onderscheiden van overige duivensoorten. Zijn dieet bestaat onder andere uit zaden, bessen en eikels.

Het vrouwtje legt twee (witte) eieren per keer, meestal in een holle boom.

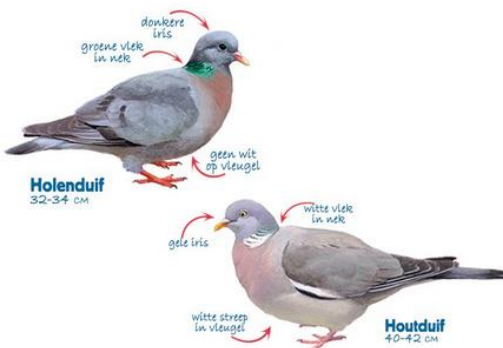
Holenduiven broeden ook vaak in nestkasten, waarbij kasten voor bosuilen favoriet zijn. De holenduif heeft jaarlijks twee of drie, soms zelfs vier (of vijf) legsels met meestal 2 eieren. Broedduur 16-17 dagen. Zoals de naam al suggereert, zijn het hollenbroeders: zij gebruiken holtes in bomen, nestkasten, oude gebouwen en soms konijnenholten. De nesten zijn niet veel meer dan enkele takjes bij elkaar. Goede broedplekken worden jaarrond verdedigd. De jongen zitten zo'n 24 dagen op het nest. Ze zijn na 37-40 dagen zelfstandig

Beide partners zorgen voor de jongen. Tussen 2018 en 2020 heeft men geschat dat er tussen de 54.000 en 67.000 broedparen in Nederland waren.

Foto: Holenduif bron [Dier en natuur.nl](http://Dier-en-natuur.nl)

Verschil tussen de Holenduif en de Houtduif.

De holenduif is kleiner dan de houtduif. Hij is bovendien een stuk donkerder dan zijn grote neef. En kijk je goed dan zie je twee zwarte strepen (of eigenlijk twee banen met zwarte vlekken op de achterkant van zijn rug) waarbij de houtduif een egaal grijze rug heeft. De ogen van de holenduif zijn helemaal zwart, terwijl de houtduif een geelwitte

iris heeft. Het meest in het oog springt natuurlijk de enorme witte vlek in de nek van de houtduif. Die ontbreekt bij de holenduif.

Ook het geluid is erg verschillend.

Het geluid van de Holenduif klinkt hoempend.

<https://xeno-canto.org/320399>

Dat van de Houtduif is een strofe van vijf lettergrepen en met de klemtoon op de tweede lettergreep: roe **koe** koe koe koe.

<https://xeno-canto.org/103239>

Huize Dorth

Piet Heetebrij

Op zaterdag 28 januari 2023 organiseert vogelwerkgroep Bathmen een wandeling in het Dortherbos. Iedereen die ons blad "In de kijker" krijgt, is van harte welkom. Om 9 uur starten wij bij de werkschuur aan de Kasteelweg op de parkeerplaats. De wandeling zal ongeveer 2 uur duren.

Huize Dorth begon bij de hof te Dorth. Een boerenwoning, met nog 9 andere boerenhoeven, vormde deze boerderij het Overijsselse deel van Kring van Dorth. De eerste eigenaren van het hof waren de van Heekerens. Een telg uit dit geslacht was Seino van Dorth. Hij bouwde een kasteel en droeg dit in 1348 over aan de hertog van Gelre als steunpunt. In het gemeentewapen van Bathmen zie je 3 rode kepers uit het wapen van Dorth. Genoeg geschiedenis.

Foto: Huize Dorth gezien vanaf het Dortherbos Janko van Beek

In 1993 werd het landgoed van ongeveer 100 ha. verkocht aan Natuurmonumenten. Vanaf 2010 is een vrijwilligersgroep elke donderdag aan het werk op dit landgoed. Na het verkrijgen van herstelsubsidie worden er allerlei werkzaamheden uitgevoerd. In november 2021 is een laan hersteld met 60 winterlindes om weer een karakteristieke laanbeleving te krijgen. Deze laan zal in 2023 verder worden aangepakt. Verder worden er veel werkzaamheden uitgevoerd voor meer variatie en meer leven in het bos. Langs de vijvers is veel houtopslag weggehaald om zo een beter beeld te krijgen van een parkbos met aangelegde vijvers.

Op dit moment ziet het er wat rommelig uit. Veel takken moeten nog worden afgevoerd. De wegen zijn beschadigd. Maar je kunt al veranderingen zien. In de toekomst worden de vijvers ook nog uitgebaggerd.

Tijdens de wandeling vertel ik meer over dit landgoed met zijn prachtige vijvers, rococopaden, poelen, maar ook over de vogels die hier leven en broeden, waaronder alle spechtensoorten die in Nederland voorkomen. U kunt op ieder moment een wandeling maken over het landgoed. Een informatiebord staat bij de parkeerplaats.

(Redactie: Piet Heetebrij is niet alleen de voorzitter van de Vogelwerkgroep maar ook gids en vrijwilliger bij Natuurmonumenten, groep Huize Dorth.)

Bladkoningen najaar 2022

Sem Jongeling

Van eind september tot eind oktober wordt deze West-Siberische broedvogel vooral langs de kust gezien, foeragerend in boomkruinen en struiken, vaak samen met andere zangers. Vaak is hij goed te vinden door zijn kenmerkende roep. De bladkoning is een lange-afstandstrekker, in Nederland bij uitstek bekend als trekvogel. De reguliere trekroute is van Rusland naar het vasteland van Zuidoost-Azië en Taiwan. Waarom er zoveel bladkoningen in Noordwest-Europa verschijnen in het najaar is nog onbekend.

Waar veel vogelaars in het najaar op een telpost wachten op die roodpootvalk, langs de IJssel zoeken naar een franjepoot, of akkers afspeuren naar een beflijster, ben ik vooral te vinden in woonwijken en op industrieterrein. En dat allemaal in de hoop een blako (afkorting voor bladkoning) te zien.

Een blako is behoorlijk kieskeurig als het gaat om zijn doortrek-biotop. Een combinatie van wilg, zwarte els, berk en riet geeft de meeste kans (zie afbeelding1)

Het lijkt daarnaast van belang dat het biotoop zich in een urbane omgeving bevindt, denk aan een woonwijk of industrieterrein. Hier is het waarschijnlijk warmer, waardoor meer insecten actief zijn die als voedselbron dienen voor deze zangvogel.

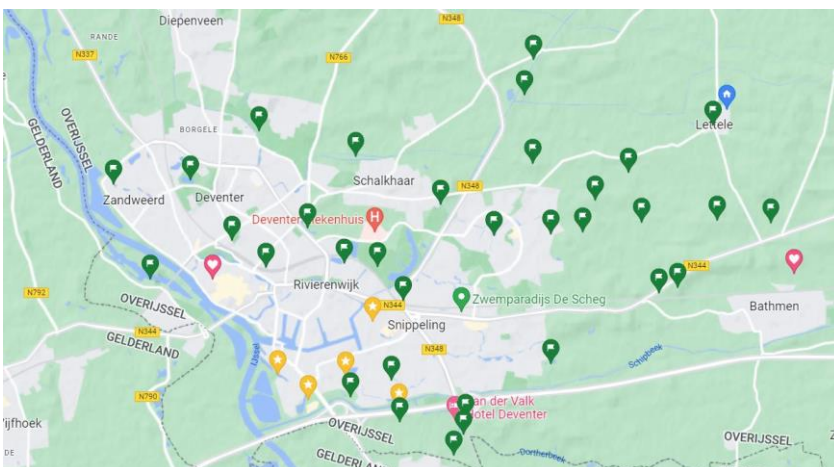
Afbeelding 1: Vier voorbeelden van een ideaal blako doortrek- biotoop.

Om de trefkans te vergroten was het dus van belang alleen de allerbeste plekje met te pakken. Daarom heb ik al in de nazomer de gemeente gescand op potentiële biotopen, als

voorbereiding op het blako-seizoen. Hierbij heb ik de bosjes die aan de eerdergenoemde criteria voldeden, opgeslagen in een kaart (zie afbeelding 2).

Afbeelding 2: Alle blako hotspots binnen de gemeente.

Vervolgens werd het september, het zoeken kon eindelijk beginnen. Dagelijks fietste ik via mijn blako route, langs alle 'hotspots', de gemeente af. Als het regende ging de paraplu mee; een dagje overslaan zat er niet bij! Uiteindelijk heb ik tussen 25 september en 10 november maar liefst vier blako's ontdekt in de gemeente Deventer (zie afbeelding 3). Eén in Lettele, twee in Deventer en één op de Bannink. Het was vaak een hele kunst om de blako op de foto te krijgen. Ze zijn razend snel en zitten meestal diep verscholen in de begroeiing. Toch heb ik ze alle vier vast kunnen leggen, al ging het soms maar om 'bewijsplaatjes'. Op naar een volgend record in 2023!

Afbeelding 3: Blako nr.1 links boven, blako nr.4 rechtsonder.

